

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

תוכן

- 2.....פתיחה.....
- א. דיני ממונות בשלשה גזילות וחבלות בשלשה נזק וחצי נזק תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה בשלשה האונס והמפתה ... בשלשה.....3
- ב. מוציא שם רע בעשרים ושלשה מפני שיש בו דיני נפשות.....6
- ג. מכות בשלשה.....7
- ד. עיבור החדש בשלשה.....7
- ה. עיבור השנה ... בשלשה מתחילין ובחמשה נושאים ונותנין וגומרין בשבעה ואם גמרו בשלשה מעוברת.....8
- ו. סמיכת זקנים.....10
- ז. ועריפת עגלה ... בחמשה.....10
- ח. החליצה.....11
- ט. והמיואונין בשלשה.....12
- י. נטע רבעי ומעשר שני שאין דמיו ידועין בשלשה.....14
- יא. ההקדשות בשלשה הערכין המטלטלים בשלשה ... והקרקעות תשעה וכהן ואדם כיוצא בהן.....15
- יב. דיני נפשות בעשרים ושלשה הרובע והנרבע בעשרים ושלשה ... שור הנסקל בעשרים ושלשה ... הזאב והארי הדוב והנמר והברדלס והנחש מיתתן בעשרים ושלשה.....16
- יג. אין דנין לא את השבט ולא את נביא השקר ולא את כהן גדול ... ואין מוציאין למלחמת הרשות ... אין מוסיפין על העיר ועל העזרות ... אין עושין סנהדריות לשבטים ... אין עושין עיר הנדחת אלא על פי בית דין של שבעים ואחד.....16
- יד. אין עושין עיר הנדחת בספר ולא שלש אבל עושין אחת או שתים.....19
- טו. סנהדרין גדולה היתה של שבעים ואחד וקטנה של עשרים ושלשה.....19
- טז. ומנין לקטנה שהיא של עשרים ושלשה שנאמר.....20
- יז. ממשמע שנאמר לא תהיה אחרי רבים ... לא כהטייתך לטובה הטייתך לרעה הטייתך לטובה על פי אחד הטייתך לרעה על פי שנים.....20
- יח. וכמה יהא בעיר ותהא ראויה לסנהדרין מאה ועשרים.....23
- יט. שנים שדנו דיני ממונות לדברי הכל אין דיניהם דין ... דלא בעינן מומחין.....23
- כ. דבר תורה אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות בדרישה ובחקירה.....24

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

פתיחה

דבר תורה מצוה למנות שופטים ושוטרים בארץ ישראל בכל עיר ועיר, ובחוץ לארץ בכל פלך (היינו גליל וגליל), אבל הדיינים צריכים להיות סמוכים, ובוה"ז שאין סמוכים בטלה מצוה של מנוי הדיינים, רק חז"ל מתקנות העולם תקנו שיהיו הדיינים אף שאינם סמוכים דנין בדברים השכיחים כמו הודאות והלואות למען לא יהיה ידי בעלי זרוע רמה.

אולם גם לנו יש חיוב למנות בא"י בכל עיר ועיר, ובחו"ל בכל פלך ופלך דיינים, דכל מה דתקנו רבנן כעין דאורייתא תקנו.

ונהגו קדמונינו ואנו אחריהם בזמן הזה למרות שאיננו סמוכים² לדון כל הדיינים המצויים בתורת שליחותיהו דקמאי משום תקון העולם³, כדי שלא ילך כל אחד בשרירות לבו ויעשה הישר בעיניו לומר מי אדון ידון אותי ולא יוכל העולם להתקיים.

אבל מכל מקום כל דיין המתעסק בהם שכרו אתו ופעולתו לפניו אפילו בזמן הזה. לפיכך כל הקודם לדון ולשבר מלתעות רשעים להוציא בלעו וגזילתו מפיו, הרי זה זריז ונשכר כדי לנעול דלת בפני עושי עולה, ולפי דלא עבדינן שליחותיהו אלא משום תקון העולם, לא עבדינן שליחותיהו אלא בדברים המצויין תמיד ויש בהם ג"כ חסרון כיס, אבל דברים שאינם מצויין תמיד אף על פי שיש בהם חסרון כיס, או דברים שאין בהם חסרון כיס אף על פי שהן מצויין תמיד, אין לנו עסק עמהם ואין דנין אותם אם לא לצורך גדול ומגדר מילתא כפי ראות עיני חכמי הדור.

ועל פי הכללים הללו דנין בזמן הזה הודאות והלואות, כגון שתובע אותו בעידי הלואה שהלוה לו בפניהם או שהודה לו בפניהם, וכן כתובת אשה וירושות ומתנות ומזיק או גוזל ממון חבירו, וכן אדם שהזיק בהמת חבירו הוא מצוי ודנין אותו, וכן מי

¹ לשון הלבוש א א

² ועיין בריב"ש ס"ם רע"א שכתב שם ענין הסמיכה שנהגים אשכנזים. ומיהו פשיטא דאין סמיכה זו מהני בזמן הזה לענין דיני קנסות, רק לענין חליצה וגיטין, דאין סמיכה לענין דיני קנסות, וכמ"ש הרמב"ם פ"ד מהל' סנהדרין [הי"ד], ע"ש. ש"ך שם א ד

³ הנהגה דאורייתא דעבדינן שליחותיהו, משמע מהש"ס שהוא רק דרבנן, דקאמר [סנהדרין ג' ע"א] משום נעילת דלת. ולפעד"נ דבאמת הוא מדאורייתא, רק שנמסר לחכמים, ולא עשו אותנו לשלוחים רק במקום דאיכא נעילת דלת. תדע, דהא מקבלין גרים בזמן הזה מטעם דעבדינן שליחותיהו, וקידושי קידושין ולא תפסי אח"כ קידושי שני, ואין כח ביד חכמים לעקור דבר תורה בקום ועשה. וכן מעשין אגטין, אף דגט מעושה על פי הדיוטות פסול מדאורייתא [גיטין פ"ח ע"ב]. ודוחק לומר דאפקעינהו רבנן לקידושין מיניה, דהו"ל לפרושי דהא נפקא מינה בזה לדינא. אמנם הרמב"ן [בחידושי יבמות מ"ו ע"ב ד"ה שמעת] והרשב"א [שם ד"ה דילמא] כתבו דהוא רק מדרבנן, ובגיטין הטעם, דאפקעינהו לקידושין. נתיב"מ א א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

שגנב מגבין ממנו הקרן שכל אלו הם מצויין תדיר וגם יש בהן חסרון כיס, שגם מתנות בכלל חסרון כיס יחשבו, שאם לא שיש לו הנאה ממנו לא היה נותן לו מתנה.

דף ב.

א. דיני ממונות בשלשה גזילות וחבלות בשלשה נזק וחצי נזק תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה בשלשה האונס והמפתה ... בשלשה

אין בית דין בפחות משלשה⁴, וכבר התבאר במסכת ב"ק דף טו: ופד: שדיני ממונות צריכים בית דין של שלשה מומחים סמוכים⁵, שנאמר (שמות כב פסוק ז) וְנִקְרַב בְּעַל הַפֵּית אֶל הָאֱלֹהִים וְשָׁלוֹשׁ פְּעָמִים כְּתִיב אֱלֹהִים בְּפִרְשֵׁת מִשְׁפָּטִים, ואין אֱלֹהִים אלא דין מומחה⁶, וזהו דיני גזלות וחבלות, וקנסות⁷, כגון תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה, ותשלומי והאונס והמפתה

אבל בהודאות והלוואות מספיק מומחה אחד, או שלושה הדיוטות⁸.

⁴ שו"ע ונו"כ חו"מ ג א ולהלן דף ג יבואר דין זה בעזה"ת

⁵ והסמיכה היא איש מפי איש עד ב"ד של מרע"ה. והסמיכה לדורות א"צ שיהי' בסמיכת יד כמו שסמך מרע"ה ליהושע בן נון אלא שאומרים לו הרי את סמוך ויכולים לסמוך לקצת דברים ולקצת דברים לא כגון דנותנין רשות לדון ולא להורות או לדון ולא לד"ק או שלא להתיר בכורות וכדומה. וכמו שיכולים לסמוך לדבר אחד ולא לכל הדברים כן יכולים לסמוך לזמן עד זמן פלוני ולא יותר והסמיכה יכול להיות אפילו שלא בפניו דכותבין או שולחין לו שהוא סמוך ואין סמיכה בח"ל הן שהיו הסומכין בח"ל והנסמכים בא"י והן שהיו הסומכין בא"י והנסמכים בח"ל ל"מ רק צריכים שניהם שיהיו בא"י. מנחת חינוך פרשת שופטים מצוה תצא אות א

⁶ מדכתיב בתורה [שמות כ"א א'] אשר תשים לפניהם, ודרשו חז"ל [גימין פ"ה ע"ב] לפני אלקים הכתובים בפרשה דהיינו סמוכים. נתיה"מ חו"מ א א

⁷ שכן שלש פעמים אלהים בפרשת שומר נאמרו, שהמפקיד טוען שהשומר שלח יד בפקדון, דהיינו גזלות, וכן חבלות, שכן מה לי שחבל בגופו ומה לי שחבל בממונו, וכן דיני קנסות, כגון תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה וכיוצא בהם

⁸ להלן דף ג. יבואר בעזה"ת שרבא אמר שאף הם צריכים מן התורה שלשה מומחים, שעירוב פרשיות יש כאן, אלא שכדי שלא תנעול דלת בפני לווים, שימנעו מלהלוות שמא יכפור הלוח ולא ימצא מומחים לכופו לדין, תקנו חכמים שאפילו שלשה הדיוטות, שאינם מומחים, כשרים. רב אחא בריה דרב איקא סובר שבהודאות והלוואות מן התורה כשר לדון אפילו אחד, ולהלכה נחלקו ראשונים: יש פוסקים כרב אחא שמן התורה אחד כשר וחכמים הצריכו שלשה, ויש פוסקים כרבא שמן התורה צריכים שלשה מומחים וחכמים התירו אפילו אינם מומחים. עיין ש"ך שם ג א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

בחוץ לארץ שאין בית דין סמוכים, וכן בזמן הזה אף בארץ ישראל⁹, אין רשות לבי"ד לדון אלא בתורת שליחותם של בי"ד הראשונים הסמוכים שהיו בארץ ישראל.

ותקנת חכמים היא זו, משום נעילת דלת בפני לזויים¹⁰, ולא נתנו להם רשות לעשות שליחותם אלא בדברים המצויים ויש בהם חסרון כים, כגון הודאות והלוואות וכיוצא, אבל דברים שאינם מצויים, אף על פי שיש בהם חסרון כים, כגון בהמה שהזיקה לחברתה בנוקי קרן בין תם בין מועד, או דברים המצויים אבל אין בהם חסרון כים, כגון בושת או דיני קנסות כתשלומי כפל קנס של אונס ומפתה וכיוצא, אין דנים אותם אלא סמוכים, בארץ ישראל, ולפיכך אין דנים אותם בזמן הזה.

וכל אלו שאמרנו¹¹ שאין דנין אותו בזמן הזה, אם תפש הניזק דבר מה שהוא של מזיק¹², כשיעור מה שראוי לו ליטול על פי דין תורה¹³, אפילו תפש בעדים אין מוציאים ממנו, ואם תפש יותר מכדי נזקו שמין לו בית הדין כדי נזקו ומוציאים ממנו המותר, ואפילו תפש יותר מכדי נזקו אם היה מגיע לו מדין קנס כגון כפל או ד' וה' אין מוצאים¹⁴, ואין דנין אלא להחזיר המותר.

אולם אם בא הניזק לב"ד קודם שתפש ואמר תשומו לי הנזק מיד כדי שאדע כמה יש לי לתפוש אם אוכל, אין נזקקין לו כלל, שהרי זה כאילו דנים דיני קנסות ממש ששמין כדי לגבות¹⁵, אבל אם תפש שמין ואומרים לו כך וכך תחזיר אם תפש יותר, ולא קודם שתפש דהוי כמי ששמין לו מה שיתן לו.

ואם בא הניזק לב"ד ואמר לא תשומו לי כלום אלא קבלו עדותי שאם אתפוש משלו היום או למחר שלא יוציאנו מידי, אין ב"ד נזקקין לו לקבל עדותו, דכיון דאין דנין דיני

⁹ שו"ע ונו"כ חו"מ א א

¹⁰ ויש מהאחרונים שכתב ששליחות זו היא מן התורה, אלא שנמסר הדבר לחכמים להורות כמה עשו אותנו לשלוחים לדון מבלי סמוכים.

¹¹ שו"ע ונו"כ שם ה

¹² מיהו מתם שמשתלם מגופו כתב המרדכי (ב"ק פ"ג סי' מ) שהיה דעת ריב"א לפסוק כר"ת (ב"ק טו: ד"ה ואי תפש) דוקא בתופס בהמה המזיקה דהוא משועבד ולא דבר אחר, ועיין מש"כ בתומים (סק"ג). אורים יב

¹³ ולא על פי דיני ערכאות. ש"ך שם טו

¹⁴ סמ"ע שם יח

¹⁵ ומהרש"ל פסק כהר"ף [ב"ק ל' ע"א מדפי הר"ף] דבכל דבר שהוא ממון ואינו קנס אלא דלא שכיח שומעים לו, דתפיסה הוא דבר קל, ע"ש [פ"ח] סימן ב', ש"ך שם יז

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

קנסות בבבל אין נזקקין גם כן לקבל עדותו כלל, אף על פי שאין בו עתה הוצאת ממון מ"מ הא לבסוף אם יתפוס יבא לידי כך.

אבל אם תפש הניזק ותבעו המזיק לב"ד אומרים לניזק שיביא עדים, אם יראה לבית דין שבדין תפש, אומרים למזיק אין אנו דנין לך קנס אלא אם תרצה לפדות מה שתפש משלך תן לו כך וכך ממון, ואם תפש יותר אומרים לניזק החזר המותר. ואם לא הביא עדים שראוי לזכות בהם בדין אומרים לו להחזיר לו כל מה שתפש.

יפה כח הניזק בזמן הזה ממה שהיה בזמן המומחין וסמוכין¹⁶, שבזמן שהיו מומחין אם בא המזיק לב"ד והודה על חיוב קנסו היו פוטרין אותו, שמודה בקנס פטור כמוט שנתבאר לעיל. ובזמן הזה אם יבא ויודה אין פוטרין אותו, שאין מועילה הודאתו לפטור אותו אלא כשיודה בפני ב"ד מומחין וסמוכין והם הנקראים אלהים בפרשה, ובזמן הזה שאין מומחין וסמוכין אין הודאתו בפניהם הודאה והרי זה כמודה חוץ לב"ד בזמן ב"ד שלא נפטר בכך, בין הודה קודם תפישה בין הודה אחר תפישה. וי"א¹⁷ שאם הודה נפטר אף בזמן הזה ושוב אין תפיסה מועילה.

אף על פי שאין נזקקין לניזק לא לשום הנזק ולא לקבל עדותו נהגו קדמונינו וראשי ישיבות¹⁸ כי ראו היזק וחורבה גדולה יוצא במה שאין דנין דיני קנסות, ועשו תקנה לנדות המזיק עד שיפיים בעל דינו, אבל אין מדקדקין עליו לומר כך וכך קצבנו עליך לתת לו וגם לזה קצבנו ליטול כך וכך, כי זה היה דיני קנסות ממש, אלא משערין בלבם שיעור קרוב¹⁹ ואין מגלין אותו, ומנדין המזיק עד שיפיים לניזק, ורואין עד כמה מגיע מה שרוצה ליתן לו, אם הוא קרוב לאשר בלבם והניזק אינו רוצה לקבל, אומרים לו אין בנו כח לנדותו יותר מכן ומתירין לו את נידויו, בעו נתפיים ובין לא נתפיים בעל

¹⁶ לבוש סמ"ע שם יח ש"ך טז

¹⁷ אביר"ד סי' רס"ז סקנ"ב השיג הש"ך ע"ז והסכים לדעת הב"י דדוקא בבאו עדים אח"כ הוא דלא מהני הודאתו, אבל אם לא באו עדים אח"כ בממ"נ או דהודאתו כלא נחשב ואין בידו לתפוס או דהוי הודאה א"כ הוי מודה בקנס, וע"ש שהאריך בראיה ברורה מגמ', וכ"כ השארית יוסף, וכן מבואר ממש להדיא בנימוקי פרק מרובה (כט א), ע"ש, וכן הנכון. וכ' מהרש"ל (שם פ"א סי' מ"ג) דאין לתפוס ע"י גוי, ולא נתפרש בדבריו אי בדיעבד מהני תפיסה ע"י גוי או לא. אורים שם יב

¹⁸ דהוא רק מכח תקנה של גאונים ולא מדינא דש"ס כלל. לכן נראה דאם מת המזיק דאין לנדות בנו, דלא קנסו בנו אחריו, וכל התקנה היה שלא יתרבו בעלי זרוע ומזיקין בעולם, ודי שנקנסו אותו, אבל בנו שלא היתה ידו במעל אין לקנסו, והבו דלא לוסף על תקנה, נראה לי. אורים שם יא

¹⁹ סמ"ע שם יז

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

דינו²⁰, ואם הוא רחוק ממה ששיערו בלבם אין מתירין אותו עד שיקרב לאותו שיעור.

אולם אין מנדים רק על כפל או ד' וד' אם כבר שילם את הקרן²¹.

וכשמשערין י"א²² צריכין לשער כל מה שמגיע לו מדין תורה, כגון כפל בגגב וד' וד' בטובח ומוכר וכה"ג. וי"א²³ שאין משערים אלא כדי מה שניזוק בפועל, וכן המבייש את חבירו בדברים אף על פי שאין דנין אותו, מ"מ מנדין את המבייש עד שיפייסנו כראוי לפי כבודו, דיותר הוא בשת דברים מבשת של חבלה, שאין דבר גדול מלשון הרע ודבה שאדם מוציא על חבירו, וקונסין אותו ומכין אותו מכת מרדות שעבר על לאו דלא תונו איש את עמיתו (ויקרא כה, יז), אף על פי שהוא לאו שאין בו מעשה שאין לוקין עליו, מ"מ תקנו רז"ל [ע' מרדכי ב"מ סי' שו] להכותו מכת מרדות או שיפדה עצמו בממון לפי ראות עיניהם, והכל לפי הענין לפי המבייש והמתבייש.

וכבר הסכימו האחרונים הגדולים שבדורינו למגדר מלתא שפדיון המלקות הוא בעד ל"ט זהובים, ולא מדינא אלא לפי צורך שעה ולפי ראות הדיינים.

ב. מוציא שם רע בעשרים ושלשה מפני שיש בו דיני נפשות

כבר התבאר במסכת כתובות דף מד: שהמוציא שם²⁴ רע על בת ישראל שבא לבית דין ויאמר נערה זו בעלתי ולא מצאתי לה בתולים וכשבקשתי על הדבר נודע לי שזינתה תחתי אחר שארסתיה ואלו הן עידי שזינתה בפניהן, ובית דין שומעין דברי העדים וחוקרין עדותן אם נמצא הדבר אמת נסקלת.

ואם נמצא הדבר שקר²⁵, לוקה שני' (דברים כב פסוק יח) וְלָקְחוּ יָקְנֵי הָעִיר הַהוּא אֶת הָאִישׁ וְיָסְרוּ אֹתוֹ וְאִזְהַרְהוּ שְׁלוֹ (ויקרא יט פסוק טז) מ— לֹא תִלְדָּךְ רֶכֶל בְּעַמִּיךָ, וְנֹתַן לְאִבִּיהָ מִשְׁקַל מֵאָה סְלַעִים כֶּסֶף מִזֻּקָק וְאִם הִיְתָה יְתוּמָה הָרִי הֵן שֶׁל עֲצָמָה.

²⁰ רמ"א שם

²¹ סמ"ע יח ש"ך יש

²² שיטת הלבוש שם ו

²³ סמ"ע שם יח

²⁴ רמב"ם הלכות נערה בתולה פרק ג הלכה א ג ו

²⁵ שהביא האב עדים והזימו העדים שהביא הבעל ונמצאו שהעידו שקר יסקלו וילקה הוא ויתן מאה סלע

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

המוציא שם רע²⁶ אין דנין אותו תחילה אלא בבית דין של עשרים ושלושה מפני שיש בדינו צד דיני נפשות שמא יהיה הדבר אמת ותסקל הבת, לא נאמנו דברי הבעל ובה האב לתובעו בקנס דינו בשלשה.

בזמן הזה שאין דנים דיני נפשות ודיני קנסות, שאפילו נמצא שזינתה, אינה נהרגת, וכשנמצא ששיקר, אינו חייב במלקות, ואינו משלם קנס, יש סוברים²⁷ שפטור גם מדין ולא תהיה לאשה ואינו חייב להשאירה²⁸. וי"א²⁹ שגם בזמן הזה שהוא חייב להשאירה תחתיו.

ג. מכות בשלשה

מכות כלומר לדון ולחייב מי שעבר על לאו כדי לתת לו מלקות, בשלשה דיינים סמוכין³⁰ ואף על פי שאפשר שימות כשמלקין אותו.

ד. עיבור החדש בשלשה

²⁶ רמב"ם הלכות סנהדרין פרק ה הלכה ג

²⁷ עי' רמב"ם נערה פ"ג ה"ג, שאין דנים דין מוש"ר בזה"ז, ולא חילק שלענין השארתה תחתיו, נוהג, ומצוות ה' מ' תקננו ורביד הזהב (טריוויש) פ' תצא ד"ה ולו ומלבושי יום טוב אה"ע סי' כא, בדעתו, ועי' טור אה"ע סוס"י קעז, שב' שאינו מפרט דיני מוש"ר כיון שאינו נוהג בזה"ז, ולא כ' שנוהג הדין להשאירה (כמש"כ שם לענין אונס), ומלבושי יום טוב שם וישועות ישראל סי' א עין משפט ס"ק ב, בדעתו, ועי' מג"ח שם אות טז; ישועות ישראל שם, בד' השו"ע, שהשמיט דין מוש"ר (אף על פי שהביא דין אונס, עי' שו"ע אה"ע שם); ר"י פרלא לרס"ג לאוין רעו – ז ד"ה ומכלל (שנה א) בלשון ראשון, בד' הסמ"ק, שלא מנה את הלאו והעשה לשיטתו שאינו מונה מצוות שאינן נוהגות בזה"ז.

²⁸ במלבושי יום טוב שם; ישועות ישראל שם כתבו שהוא מפני שהמוש"ר אינו חייב אלא כשהאשה ראויה להיהרג מחמת הוצאת השם הרע, ובזמן שאין דנים דיני נפשות, שלא בא לה'רגה, פטור. ובמלבושי יום טוב שם סי' כ סוד"ה והנה כתב עוד טעם מפני שחייב הבעל להשאירה תחתיו, הוא חיוב שחל על ידי פסק בית דין, וכשאינו בית דין שיפסקו, פטור.

²⁹ דעת החינוד; עי' הג' מהר"ם שי"ק למצוות ה' בד' הרמב"ם שם, שבה"ג כ' שאין דנים דין מוש"ר בזה"ז, ואילו החיוב להשאירה תחתיו, לא כתב אלא לאחמ"כ בה"ד

³⁰ רמב"ם הלכות סנהדרין פרק ה הלכה ד ז

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

עיבור החדש³¹ בשלשה סמוכין. מסנהדרין שבארץ ישראל³² או בית דין הסמוכים בארץ ישראל³³ שנתנו להן הסנהדרין רשות³⁴, כלומר שאין מקדשין³⁵ את החדש אלא בשלשה, ולהלן דף י: יבואר בעזה"ת שאין מחשבין את מיקומו של הירח ומולדו אלא בשלשה, ואין מקדשין אלא חדש שנראה בזמנו, אבל אם נראה שלא בזמנו דהיינו ביום ל"א אין מקדשין אותו שכבר קידשוהו שמים שכשב"ד של מעלה רואין שאין ב"ד שלמטה מקדשין אותו ביום ל' הן מקדשין אותו בתחלת ל"א, וגם ביום ל' אם אין מקדשין ע"פ הראי' רק ע"פ החשבון אין אומרים מקודש.

בזמן שאין שם סנהדרין בארץ ישראל כלל אין קובעין חדשים ואין מעברין שנים אלא בחשבון זה שאנו מחשבין בו היום. וי"א³⁶ שגם כשאין סנהדרין יכולין החכמים הסמוכין לקבוע חדשים ולעבר שנים ע"פ הראי' והקביעה ורק בזמנינו שבטלו סמוכין אנו עושין ע"פ החשבון כמו שיתבאר ומ"מ כ"ז שיש ב"ד הגדול בירושלים אין רשות לב"ד אחר לקדש בלא רשות³⁷.

אבל אם יש סנהדרין סמוכין³⁸ אף שלא דנו דיני נפשות לפי שאינן במקומן מ"מ לכו"ע נקראין סנהדרי גדולה לשאר דברים ולכן עיברו וקידשו עד ימי אביי ורבא.

ה. עיבור השנה ... בשלשה מתחילין ובחמשה נושאים ונותנין וגומרין בשבעה ואם גמרו בשלשה מעוברת

עיבור השנה בשבעה סמוכין, ולהלן דף י: יבואר בעזה"ת שמתחילין בשלשה דיינין³⁹ ולא מספיק שיהיו סמוכין אלא צריך שיהיו מכלל סנהדרי

³¹ שם הלכה וז

³² שם הלכות קידוש החודש פרק ה הלכה א

³³ ולא דוקא שהן בירושלים אלא גם כשהיו ביבנה ואושא ומבריא קידשו החדש

³⁴ שב"ד הגדול יכולין ליתן רשות לג' סמוכין אף שאינן מב"ד הגדול שיעברו את השנה ויקדשו את החדש

ובלבד שיהיו בא"י אא"כ לא הניחו כמותן בא"י שאז יכולין לעבר ולקדש גם בחו"ל

³⁵ שם פרק ב

³⁶ רמב"ן בסה"מ מ"ע קנ"ג

³⁷ וכדילפי' במכילתא מגין שאין מעברין את השנה אלא בב"ד הגדול שבירושלים שנא' ראשון הוא לכם דברו

אל כל עדת ישראל וגו'.

³⁸ מגלת אסתר ולב שמח בסה"מ מ"ע קנ"ג ליישב קו' רמב"ן וכ"נ מדברי רבנו שם מ"ע קע"ו

³⁹ רמב"ם הלכות קידוש החודש פרק ד הלכה ט

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

גדולה או מב"ד סמוכין שנתנו להן סנהדרי גדולה רשות, וי"א⁴⁰ שא"צ שיהיו מסנהדרי גדולה אלא ג' סמוכין יכולין לעבר השנה אך בזמן שהיה סנהדרי גדולה קיימת אין רשות לעבר אלא ברשות הסנהדרי גדולה

אמרו שנים לא נשב ולא נראה אם צריכה עיבור אם לא ואחד אמר נשב ונבדוק, בטל יחיד במיעוטו, אין מוציאין השנה מחזקתה.

אמרו שלושה נשב ונראה אם לעבר או אפילו שנים נשב ונראה ואחד אומר לא נשב, מוסיפין שנים מן המזומנים ונושאים ונותנין בדבר, כי משא ומתן של עיבור צריך חמשה, וי"א⁴¹ שאם לא נחלקו יכולין לגמור מיד בג'.

נשאו ונתנו ושנים אומרים⁴² צריכה עיבור ושלושה אומרים אינה צריכה, בטלו שנים במיעוטן, ואם כל החמשה אמרו צריכה עיבור, י"א⁴³ שמעברים מיד בחמישה.

שלושה אומרים צריכה עיבור ושנים אומרים אינה צריכה עיבור, מוסיפין שנים מן המזומנין לה ונושאים ונותנין⁴⁴, וגומרים בשבעה, אם גמרו כולם לעבר או שלא לעבר עושין כמו שגמרו, ואם נחלקו הולכים אחר הרוב בין לעבר בין שלא לעבר.

וצריך שיהא ראש בית דין הגדול שהוא ראש ישיבה של שבעים ואחד מכלל השבעה, ואם אינו שם צריך שימנה במקומו או יסכים לעצתם או שיעשו על תנאי שיסכים הנשיא.

ואם גמרו בשלושה לעבר הרי זו מעוברת⁴⁵, והוא שיהא הנשיא עמהן או שירצה.

⁴⁰ רמב"ן בסה"מ מ"ע קנ"ג

⁴¹ רמ"ה וכ"ה בפ"י ר"ח סנהדרין י' ב' וכן משמע במפרש כאן כמש"כ הרש"ש שם

⁴² רמב"ם שם הלכה י

⁴³ רמ"ה וכ"ה בפ"י ר"ח סנהדרין י' ב' וכן משמע במפרש כאן כמש"כ הרש"ש שם

⁴⁴ משמע שצריך לשאת ולתת עוד הפעם אף על פי שכבר נשאו ונתנו אבל ברש"י משמע שא"צ לחזור ולישא וליתן אבל מעברין מיד בשבעה. ועיין רש"ש להלן דף י':

⁴⁵ ומשמע אפי' הסכימו שלשתן לעבר יש להוסיף וכדעת רבינו יונה והר"ן הנ"ל וכ"כ רש"ש בסנהדרין י' ב' בדעת רבנו אמנם יתכן שכונת רבנו שאם בתחלה הסכימו השלושה הראשונים לעבר סגי בזה וא"צ להוסיף וכדעת פרי"ח לעיל סקס"ג ומה שהזמינו לכתחלה ז' הוא שמא יצטרכו להן וכמש"כ הרמ"ה וצ"ע. שקל הקודש – ציון שם ס"ק (צמ)

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

ו. סמיכת זקנים

אין סמיכה בקרבנות⁴⁶ הצבור הוין משתי סמיכות, על שער המשתלח ועל פר העלם דבר, ושלושה⁴⁷ מן הסנהדרין סומכין עליו, ודבר זה הלכה מפי משה רבינו שאין בצבור אלא שתי סמיכות.

ולהלן דף יג: יבואר בעזה"ת שאין סומכין סמיכה⁴⁸ שהיא מינוי הזקנים לדיינות אלא בשלושה, והוא שיהיה האחד מהן סמוך מפי אחרים⁴⁹.

ז. ועריפת עגלה ... בחמשה

המדידה המשמשת לעריפת העגלה בחמשה⁵⁰. וכמו שהתבאר במסכת סוטה דף לב. ודף מד: שהרוג שנמצא נופל בארץ ולא נודע מי הכהו, מניחין אותו במקומו ויוצאין חמשה זקנים מבית דין הגדול שבירושלם כמו שנאמר בפרשת שופטים (דברים כא פסוק ט) **כִּי יִמָּצֵא הַלֵּל בְּאֶרֶץ וְגו' לֹא נֹדַע מִי הִכָּהוּ. וַיֵּצְאוּ זְקֵנֶיךָ וְשֹׁפְטֶיךָ וּמְדָדוּ אֶל הָעָרִים אֲשֶׁר סְבִיבֹת הַחֵלֶל. אַחַר שְׂמוֹדְדִין וְנֹדַעַת הָעִיר הַקְּרוּבָה קוֹבְרִין אֶת הַנְּהוּרֵג בְּמִקְוָמוֹ וְחֹזְרִין זְקֵנֵי יְרוּשָׁלַם לְמִקְוָמוֹ, וּבֵית דִּין שֶׁל אוֹתָהּ הָעִיר מְבִיאִין עֵגֶלֶת בְּקֶר מִשָּׁל אִנְשֵׁי אוֹתָהּ הָעִיר שְׁנֵאמַר (שם) וְהָיָה הָעִיר הַקְּרוּבָה אֶל הַחֵלֶל וְלָקְחוּ זְקֵנֵי הָעִיר הַהוּא עֵגֶלֶת בְּקֶר וְגו'. וְהוֹרְדוּ זְקֵנֵי הָעִיר הַהוּא אֶת הָעֵגֶלֶת אֶל נַחַל אֵיתָן וְגו' נַחַל שֶׁהוּא שׁוֹטֵף בְּחֹזֶקָה, וְזֶהוּ אֵיתָן הָאִמּוֹר בְּתוֹרָה.**

⁴⁶ רמב"ם הלכות מעשה הקרבנות פרק ג הלכה י

⁴⁷ ורבינו ז"ל פסק כר' שמעון וכי תימא הא קי"ל הלכה כר' יהודה לגבי ר"ש וכדאמרינן בעירובין פ' מי שהוציא אוהו (דף מ"ז ב) ועוד דבעריפת עגלה פסק כר' יהודה בהלכות סנהדרין פ"ה דהוי בחמשה ולמה פסק כאן בג' י"ל משום דשם (בדף י"ג) אמרו תנא סמיכה וסמיכת זקנים בג' וכיון דההיא ברייתא אמרה כר' שמעון פסק רבינו ז"ל הכי אבל גבי עריפת עגלה דליכא ברייתא דמסייעא ליה הדרין לכללין דהלכה כר' יהודה וכדכתיבנא. לח"מ שם, ועיין מעשה רקח שם

⁴⁸ רמב"ם הלכות סנהדרין פרק ד הלכה ג

⁴⁹ מעם מבואר שאם הם עצמם אינם סמוכים היאך יסמכו אחרים שאם לא כן לא נמצאו סמוכים איש מפי איש עד משה רבינו ומיהו אם היה אחד מהשלושה סמוך סגי בהכי ונ"ל ראיה מדאקשינן בגמ' והד לא סמוך והא אמר רב יהודה ברם זכור אותו האיש לטובה ור' יהודה בן בבא שמו שאלמלא הוא נשתכחו דיני קנסות מישראל וכו' ומשני ר"י בן בבא אחריני הוו בהדי והא דלא חשיב להו משום כבודו של ר"י בן בבא ואי איתא דסמוכין הוו אמאי לא חשיב להו איז לא הוו סמוכין ומשום כבודו של ר"י לא מני להו. רדב"ז שם

⁵⁰ רמב"ם שם הלכה ה וכמו שכתבו המפרשים

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

ועורפין אותה שם בקופיץ מאחריה, כמו שנאמר וערפו שם את העגלה בנחל. ובית דין של אותה העיר עם כל זקני העיר אפילו הם מאה הכל רוחצין את ידיהן שם במקום עריפתה של עגלה כמו שנאמר וכל זקני העיר ההוא הקרבים אל החלל ירחצו את ידיהם על העגלה הערופה בנחל. ונגשו הפהנים וגו'

וענו ואמרו ואומרים שם בתוך הנחל בלשון הקודש ידינו לא שפכו את הדם הזה ועינינו לא ראו, כלומר שלא בא לדינו הנהרג הזה ופטרנוהו בלא מזונות ולא ראינוהו והנחנוהו בלא לזיה, והכהנים אומרים בלשון הקודש פפר לעמך ישראל אשר פדיית ה' ואל תתן דם נקי בקרב עמך ישראל, והולכין להן, והקב"ה מכפר על הדם שני ונפפר להם הדם.

ח. החליצה

כבר התבאר במסכת יבמות דף קא: שהחליצה היא דין, ומצות⁵¹ חליצה בשלשה דינים, דכתיב (דברים כה פסוק ז) ועלתה יבמתו השערה אל הזקנים. ושער הוא בית דין⁵², ולשון זקנים משמע לפחות שנים, ואין ב"ד שקול שאם יפול הפרש ביניהם מי יכריע ביניהם, לפיכך צריך אתה להוסיף עליהם עוד אחד.

וצריך שיהיו כשרים ולא פסולים כמו בשאר דינים, ואפילו לדיני ממונות שלא יהיו פסולים⁵³ וכן צריך שלא יהיו קרובים זה לזה ולא ליבם ולא ליבמה כמו בשאר דינים, ושלא יהיו גרים או בני גרים⁵⁴, ואינם צריכין להיות מומחים אלא אפילו הם הדיוטות סגי לכתחילה⁵⁵, שלשון זקני אינו אלא

⁵¹ שו"ע ונו"כ אבהע"ז קסט א

⁵² מאירי כאן, וכ"כ בנוב"ת אהע"ז סי' קיד על פי תרגום אונקלוס ורש"י שם שפ"י השערה שער בית דין, ועי' ישועות יעקב אהע"ז סי' קסט ס"ק ד שהבין שמה שצריכה בית דין אינו אלא מדרבנן, וכבר תמה עליו בשד"ח מערכת חליצה סי' ג אות א

⁵³ סדר החליצה ד

⁵⁴ סדר החליצה ב, אולם אם סבו או סבתו גרים אין לחוש. באר היטב שם ה

⁵⁵ עיין בתשו' שיבת ציון סי' צ"ח שכ' שאף שמדברי הירושלמי ר"פ מצות חליצ' משמע דלכתחלי צריך זקנים אגן לא קיי"ל בן אלא דג' הדיוטות שיודעין להקרות כשרים אפילו לכתחילה כו'. פ"ת שם ב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

לשון שופטים ודיינים אפילו אינן מומחין⁵⁶, ואפילו אין רב המומחה עומד מעליהם⁵⁷, ובלבד שידעו להקרות את היבם ואת היבמה הפסוקים⁵⁸ שצריכין לקרות⁵⁹. שהיא אומרת – מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יבמי, והוא אומר – לא חפצתי לקחתה, והיא חולצת נעלו מעל רגלו ויורקת בפניו, ואומרת וענתה ואמרה ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל. וי"א⁶⁰ שצריך שידעו גם הלכות חליצה.

ולכתחילה נוהגין שהחכם שבעיר עם שני חשובי העיר הם הדיינים⁶¹.

ואם חלצה בדיעבד בפני עמי הארץ שאינן יודעין להקרות הפסוקים שצריכים לקרות, אלא שקראו היבם והיבמה עצמם את הפסוקים, החליצה כשרה.

ט. והמיואזנין בשלשה

עוד התבאר שם דף קז: שקטנה⁶² שאינה בת שתים עשרה ולא הביאה סימני בגרות כל עוד אביה חי ונוכה⁶³, קידושיה ונישואיה אינם כלום, אלא אם כן קידשה אביה⁶⁴.

⁵⁶ שאין משמעות מומחים אלא במקום שכתוב אלקים או משמעותו מומחים, וכאן אין כתיב אלא זקנים אפילו הדיוטות במשמע. ועוד זקנים יתירה כתיב דכתיב וקראו לו זקני עירו לרבות הדיוטות

⁵⁷ באר היטב שם ב, מהמהר"ם מינץ

⁵⁸ וכתבו התוס' שאפי' אינם בקיאיין בשאר דברים שרי מאחר שבקיאין בקריאה ומעמ' מפני ששאר דברים אם לא עשו בטוב יוכלו לשאול לבקיאין. פירוש סדר חליצה ב

⁵⁹ עיין בפירוש סדר החליצה שהביא שם דעת הנ"י שצריכין להיות דיינין אבל מומחין א"צ להיות גם מ"ש אם א"י להקרות כשר ע"ש פירושו. ב"ש שם א

⁶⁰ בנ"י כתוב בשם המפרשים דלא קרי להו הדיוטות אלא משום דלא בעינן סמוכים אבל לעולם צריך שידעו הלכות חליצה דכי קאמר כגמר' שידועים להקרות כעין דיינים בכלל זה הלכות קריאה וחליצה שידועים הדיינים. פירוש סדר חליצה ב

⁶¹ סדר החליצה א

⁶² שו"ע ונו"כ אבהע"ז לו יא

⁶³ שאם אינו נוכח כגון שנסע למדינת הים י"א שיכולה להתקדש ויכולים אחיה ואמה לקדשה כדי שלא ינהגו בה מנהג הפקר. שו"ע ונ"כ שם יד

⁶⁴ וכן אם השיאה אביה ונתאלמנה או נתגרשה בחיי אביה, הרי היא ברשות עצמה אף על פי שעדיין היא קטנה, דכיון שנשאת יצאה מרשות אביה לגמרי ושוב אין לאביה רשות בה לעולם, אבל אם קדשה ולא השיאה ונתאלמנה או נתגרשה כמה פעמים מן הארוסין קודם שתיבגר, הרי לא יצאה מרשותו לגמרי. שם ג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

אין לה אב⁶⁵ והשיא⁶⁶ אהיה או אמה לדעתה, בעודה קטנה, או שהשיאה אביה כשהיא קטנה, ונתאלמנה או נתגרשה בעודה קטנה, שהרי היא כיתומה בחיי האב ואין לאב עוד רשות בה, והשיאה האב אח"כ לדעתה פעם שנית בעודה קטנה⁶⁷, באלו אין הקידושין קידושין דאורייתא שהרי אין מעשה קטנה כלום, ולאחרים אין רשות עליה ואין קידושיה תופסין בה אלא מדרבנן, לפיכך אם אחר כך אינה חפוצה בבעלה אינה צריכה ממנו גט, מ"מ אמרו חז"ל כיון שהיתה מוחזקת לבריות לאשת איש שהרי תקנו לה נישואין, לא תצא ממנו בלא כלום שלא יאמרו אשת איש יוצאת בלא כלום, אלא צריכה מיאון. ויוצאה ממנו במיאון שתמאן בבעלה⁶⁸. כמו שיבואר כל זה להלן.

והמיאון הוא שתאמר אי אפשי בפלוני בעלי זה או אי אפשי בקידושין שקדשני אמי ואחי, ואפילו לא אמרה כלום אלא הלכה ונתקדשה לאחר כשהיא קטנה אף על פי שהיתה נשואה לראשון קידושיה לשני הם הם מיאונה⁶⁹.

וממאנת⁷⁰ בין מן האירוסין⁷¹ בין מן הנישואין, אפילו שלא בפני הבעל ושלא בפני ב"ד, רק שיהיה בפני שנים שיעידו⁷² על הדבר שמיאנה, ויש מי שאומר שלכתחלה בעיני ב"ד של שלשה. ואף לדעה זו, אם נשאת⁷³ או נתקדשה בפרהסיא הרי זה כאלו מיאנה בפני ג', וכשנתקדשה בענעה צריכה עכ"פ לפני ג'.

⁶⁵ שו"ע ונו"כ שם קנה א

⁶⁶ כתב הנ"י בשם הרמב"ן וכמה פוסקים דווקא אם השיא צריכה מיאון אבל נתקדשה ע"י אמה ואחי מדעת והיא לא קבלה הקדושי א"צ מיאון שלא מציינו שליחות לקמן וכן דייק מהרש"ל מסמ"ג. ב"ש שם א

⁶⁷ לא גרע מיהא כח האב מכח אמה ואחי לבוש וב"ש שם

⁶⁸ אבל אם השיאה שלא לדעתה או אפילו לדעתה ואינה יודעת לשמור קידושיה, אפילו מיאון אינה צריכה. שם

⁶⁹ שו"ע ונו"כ שם ג

⁷⁰ שו"ע ונו"כ שם ה

⁷¹ היינו כשקבלה היא הקדושין לדעת הרמב"ן ומדעת אמה או אחיה. ב"ש שם ז

⁷² שאחד מספיק רק שצריך עדות. לבוש ומ"ז שם ב ב"ש ח

⁷³ ב"ש שם ט

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

וכשם שממאנת⁷⁴ בבעלה כך אם מת קודם שמיאנה, ממאנת ביבם.

י. נטע רבעי ומעשר שני שאין דמיו ידועין בשלשה

נטע רבעי⁷⁵ כלומר הפירות שהנטעו בשנה הרביעית לנטיעת האילן, הרי הוא קודש, שנאמר ובשנה הרביעית יהיה כל פריו קדש הלולים ליי, ודינו להאכל בירושלים לבעליו כמעשר שני, והרוצה לפדות נטע רבעי פודהו כמעשר שני.

כיצד פודין נטע רבעי מניח את הסל⁷⁶ אחר שתלשו⁷⁷ ומלאהו פירות ע"פ שלשה, שאין נפדה אלא ע"פ ג' שישומו את מחירו⁷⁸, ואומדין כמה אדם רוצה לפדות לו בסלע על מנת שיוציא יציאות השומרים והחמרים והפועלים מביתו, ואחר שקוצבין את השער מניח את המעות ואומר כל הנלקט מזה מחולל על המעות אלו משער כך וכך סלים בסלע.

אין פודין מע"ש⁷⁹ מאומד בלי מדה ובלי משקל⁸⁰, אלא מדקדק במדתו או במשקלו ונותן דמיו, אם היו דמיו ידועים יפרה על פי אחד ששואלין לאחד מה דמיו וסומכין עליו, וצריך שיהא תגר ובקי בדבסמוך אבל לא ע"פ הבעלים שלא יחשדוהו שפודהו בפחות מדמיו ולא ע"פ גוי.

ואם דבר שאין דמיו ידועים כגון יין שהתחיל להחמיץ ופירות שהרקיבו או מעות שהחלידו, יפרה ע"פ ג' תגרים – סותרים שבקיאים בשומא⁸¹, ואפילו היה אחד מהן עכו"ם⁸² או בעל המעשר אפילו איש ושתי נשיו פודין על

⁷⁴ שו"ע ונו"כ שם ה

⁷⁵ ונקרא רבעי ולא רבעי שלא יטעו דמי שיש לו ד' כרמים הרבעי הוא כרם הקדוש לכן נקרא רבעי דהיינו שנה רביעית

⁷⁶ וסני שמשער בסל א' וא"צ לשער יותר דמסתמא כל הסלים שוין. דרך אמונה שם מז

⁷⁷ ש"ך יו"ד רצד יב

⁷⁸ אפשר דכאן לא מהני א' מהן גוי או בעלים אלא בעי ב"ד חשוב וי"א שהטעם מתוך שאדם להוט לאכילה פירות נטיעה זו חיישי' שלא ידקדק בדמיו כראוי ולכן צריך שלשה וי"א שגם בנ"ר אם דמיו ידועים סגי באחד כמו במע"ש. דרך אמונה שם מח

⁷⁹ רמב"ם הלכות מעשר שני ונטע רבעי פרק ד הלכה ב

⁸⁰ מיהו דברים שדרכן לימכר אכסרה מותר. דרך אמונה שם קכט

⁸¹ דסתם בנ"א שאינם תגרים אינם בקיאים בזה

⁸² דגילוי מילתא בעלמא הוא ובמקום שאין לו ריוח מזה אין חוששין שישקך

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת סנהדרין

פיהם, י"א⁸³ שצריך ג' אנשים שרוצים ללוקחו ויתנו למי שיתן יותר. וי"א⁸⁴ דבעינן תרוייהו תגרים וגם שרוצים לקנותו.

ובזה⁸⁵ שפודין שוה מנה על פרוטה א"צ ע"פ שלשה הין בנטע רבעי ובין במעשר שני וכופין את הבעלים לפתוח ראשון היינו לומר ראשון⁸⁶ את המחיר שרוצה לתת בעד פדיונו לפי שהבעלים מוסיף חומש ואם הבעלים אמרו מחיר שוב אין יכולין לחזור בהן דהוי כנדר להקדש כיון דמע"ש ממון גבוה הוא וי"א⁸⁷ שיכולין לחזור בהן.

אבל אם יש אחר שרוצה לתת יותר ממנו אף על פי שעם החומש של הבעלים יהי יותר מהשני נותנין אותה לשני

יא. ההקדשות בשלשה הערכין המטלטלים בשלשה ...

והקרקעות תשעה וכהן ואדם כיוצא בהן

אין פודין את ההקדשות⁸⁸ אלא בשלשה בקיאים, וכן כשגובין מטלטלין שממשכנין מחייבי ערכין שמין אותן בשלשה, וכשמעריכין בהמה וכיוצא בה משאר מטלטלין שמין אותה בשלשה.

אבל כשמעריכין את הקרקעות או אם הוזקקו לגבות ערכי אדם מן הקרקע שלו אין מעריכין אותן אלא בעשרה ואחד מהן כהן שהרי כהן כתוב בפרשה.

וכן האומר דמי עלי או דמי פלוני עלי או דמי ידי או רגלי עלי כשמין אותו כמה הוא שוה או כמה דמי ידו או רגלו ששמין בעשרה ואחד מהן כהן.

⁸³ יד רמ"ה וחי' הר"ן סנהדרין י"ד ב' אבל רש"י ותוס' ותוס' הרא"ש והמאירי שם הסכימו לדעת רבנו והר"י בן מ"צ במע"ש פי' לקוחות פי' שקונין בזול בפחות משויו נ' שמפרש לקוחות שרוצין לקנות ומפרש דלקולא קאמר דמתוך שרוצים לקנות יעמדו על המקח עד שיתנו להם במחיר קטן והוא כעין שער הזול והוא להיפך מסברת הרמ"ה.

⁸⁴ רבנו יונה שם מצדד בן בדעת רש"י

⁸⁵ תוס' ותוס' הרא"ש שם

⁸⁶ כס"מ שם מהר"י קורקום

⁸⁷ השנות הראב"ד שם

⁸⁸ רמב"ם הלכות ערכין וחרמין פרק ח הלכה ב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

**יב. דיני נפשות בעשרים ושלשה הרובע והנרבע בעשרים
ושלשה ... שור הנסקל בעשרים ושלשה ... הזאב והארי
הדוב והנמר והברדלס והנחש מיתתו בעשרים ושלשה**

אין דנין דיני נפשות⁸⁹ בפחות מעשרים ושלשה שהן סנהדרי קמנה, בין דיני נפשות של אדם בין דיני נפשות של בהמה.

לפיכך אין דנין שור הנסקל ולא הבהמה הנרבעת או הרובע אלא בבית דין של עשרים ושלשה, אפילו ארי ודוב וברדלס שהן בני תרבות ויש להן בעלים שהמיתו מיתתו בעשרים ושלשה, אבל נחש שהמית, אחד הורג אותו⁹⁰.

יג. אין דנין לא את השבט ולא את נביא השקר ולא את כהן גדול ... ואין מוציאין למלחמת הרשות ... אין מוסיפין על העיר ועל העזרות ... אין עושין סנהדריות לשבטים ... אין עושין עיר הנדחת אלא על פי בית דין של שבעים

ואחד

⁸⁹ רמב"ם הלכות סנהדרין פרק ה הלכה ב

⁹⁰ כשימת ר"ע כמבואר להלן דף טו: ועיין רדב"ז בטעמו ובשו"ת רדב"ז ללשונות הרמב"ם כתב ומסתבר מעמייהו דר' אליעזר ור' עקיבא בנחש דבשלמא הארי והדוב וכו' אפשר להיותם בני תרבות כיון שאינם מוזקין אלא למצוא אוכל לנפשם דכתיב ארי טורף בדי גורותיו וגו' אבל הנחש אין הזיקו לתועלתו כדאמרינן אמרו לו לנחש כל החיות טורפות להנאתן אבל אתה מה הנאה יש לך אמר להם ולי אתם אומרים אמרו לבעל הלשון הדא הוא דכתיב ומה יתרון לבעל הלשון וכיון שאין עושה אלא לתכלית ההיזק אין התרבות מועיל ולפיכך מיתתו בכל אדם וכל הקודם בו זכה. והנראה לענ"ד כתבתי. ובכס"מ כתב שמעם רבינו דבארי ודוב וכו' סבירא ליה לר' עקיבא כתנא קמא והוה ליה רבי אליעזר יחיד לגבייהו ובנחש ס"ל לר' עקיבא כרבי אליעזר והוה ליה תנא קמא יחיד לגבייהו. ובלח"מ כתב דמתני' דב"ק מסייע ליה דאמר הנחש מועד לעולם, ובא"ש שם דמה דדיני נפשות בעי כ"ג הוא משום ושפטו העדה והצילו העדה, עדה שופטת (שם ב, א) ועדה מצלת, והנחש הרי חשבו רחמנא למסית כדאמר (שם כמ, א) הרבה טענות הי"ל לנחש, ובמסית ליתא להצילו, אף דמסית בכ"ג, היינו משום דבן אדם הוי, ואימור אינו מסית כלל, אבל נחש ביחיד, דכתיב (בראשית ג, טו) והוא ישופך ראש, ודו"ק.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

כבר התבאר במסכת סוטה דף מה. שבית דין⁹¹ הגדול שבירושלים⁹² הם עיקר תורה שבעל פה והם עמודי ההוראה ומהם חק ומשפט יוצא לכל ישראל ועליהן הבטיחה תורה שנאמר (דברים יז פסוק יא) על פי התורה אשר ירוך זו מצות עשה וכל המאמין במשה רבינו ובתורתו חייב לסמוך מעשה הדת עליהן ולישען עליהן.

כל מי שאינו עושה כהוראתן עובר בלא תעשה שנאמר (שם) לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל וכל חכם שחולק על הוראתם, מיתתו בחנק שנאמר (שם פסוק יב) והאיש אשר יעשה בודון לבלתי שמע אל הפה העמד לשרת שם את ה' אלהיך או אל השפט ואת האיש ההוא ובשרת הרע מישראל. וזהו זקן ממרא.

ואין מעמידין מלך⁹³ אלא על פי בית דין של שבעים ואחד, ואין עושין סנהדרי קטנה לכל שבט ושבט ולכל עיר ועיר אלא על פי בית דין של שבעים ואחד, ואין דנין לא את השבט שהודה כולו ולא את נביא השקר ולא את כהן גדול בדיני נפשות אלא בבית דין הגדול, אבל דיני ממונות [של כהן גדול] בשלשה, וכן אין עושין זקן ממרא ולא עושין עיר הנדחת, ולא מוציאים למלחמת הרשות ולמדידת החלל אלא על פי בית דין הגדול, שנאמר כל הדבר הגדול יביאו אליך.

ואין מוסיפין⁹⁴ על העיר או על העזרות⁹⁵, אלא על פי המלך, וע"פ נביא, ובאורים ותומים, ועל פי סנהדרין של שבעים ואחד זקנים, שנאמר (שמות

⁹¹ רמב"ם ממרים פ"א ה"א

⁹² משמע שאינו אלא לבי"ד הגדול שבירושלים ולקמן מבואר שנחלקו הראשונים בדבר זה

⁹³ רמב"ם הלכות סנהדרין פרק ה הלכה א

⁹⁴ רמב"ם שם והלכות בית הבחירה פרק ו הלכה יא

⁹⁵ ומדלא קתני על האולם ועל ההיכל ג"כ ש"מ דעליהם אין להוסיף. וי"ל הטעם משום דכתיב: הכל בכתב מיד ד' עלי השכיל. ואף על גב דבניין בית שני לא היה שוה לגמרי לבניין שלמה שהרי גובה של בניין שלמה היה ק"ב כמבואר בריש דברי הימים (ב) ובית שני היה ק, וגם באורכו נראה מהפסוקים דלא דמיין דבבית שני ארכו ק' ובניין שלמה נראה ממלכים (ו) דהיה שמונים ע"ש וכמ"ש הרמב"ם בריש בית הבחירה שבנאוהו מעין שלמה ומעין לעתיד, מ"מ אין מוסיפין בהם דבעיקר האורך של ההיכל והקדשי קדשים היו שוין אורך ההיכל ארבעים ואורך הקדש קדשים עשרים בין בבניין שלמה ובין בבית שני, אמנם בירושלמי פ"ק דסנהדרין (ה"ג) איתא דאפילו על ההיכל מוסיפין, שאומר שם בקשו להוסיף על ההיכל במה מוסיפין ומסיק במנחת מאפה ע"ש, ודלא כמ"ש בסעי' א. וצ"ל דהא דתנן עיר ועזרות אורחא דמילתא קתני דבהם רואין לפעמים צורך

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

כה פסוק ט) כָּבֵל אֲשֶׁר אָנִי מֵרְאֶה אוֹתָךְ וְגו' וְכֵן תַּעֲשׂוּ לְדוֹרוֹת⁹⁶, ומשה רבינו מלך היה⁹⁷.

וכבר התבאר במסכת סוטה דף ז. שאחר שהבעל קינא לאשתו ואעפ"כ נסתרה, הבעל בא לבית דין שבעירו⁹⁸, ואומר להן אשתי זו קנאתי לה עם פלוני ונסתרה עמו ואלו עידי, והרי היא אומרת שהיא טהורה, ואני רוצה להשקותה לבדוק הדבר,

אחר ששמעו בית הדין שבאותו מקום את דברי העדים הם שולחים את הבעל עם אשתו לבית דין הגדול של שבעים וקנים בבית המקדש⁹⁹. ומוסרים לו שני תלמידי חכמים לשמרו ולהתרות בו שלא יבוא עליה בדרך, קודם שתיה, כשהיא אסורה עליו, שאם יעשה כן יעידו ע"ז בבי"ד הגדול, ולא ישקו אותה¹⁰⁰.

להוסיף לפי רוב העם, אבל בהיכל שאין שם הילוך רק לכהן בקמרת ומגרה ולחם הפנים אין צורך להוסיף אבל אם רצו מוסיפין. ערוך השולחן העתיד הלכות בית המקדש סימן יג סעיף א ג.

⁹⁶ וכיצד מוסיפין על העיר עושין בית דין שתי תודות ולוקחין לחם חמץ שבהם והולכים בית דין אחר שתי התודות ושתי התודות זו אחר זו ועומדין בכנורות ובנבלים ובצלצל על כל פנה ופנה ועל כל אבן (ואבן) שבירושלים ואומר ארוממך י"י כי דליתני וגו', עד שמגיעין לסוף המקום שמקדשין אותו ועומדין שם, ואוכלים שם לחם תודה אחת משתי התודות והשנייה נשרפת וע"פ הנביא שורפין את זו ואוכלין את זו. רמב"ם שם הלכה יב ועיין באחרונים שם שהיו אומרים גם שיר של פנעים ועי"ש עוד ואכמ"ל

⁹⁷ וכן הוא לשון הרמב"ן שמות פרק ל פסוק יג "קבע לו משה רבינו מטבע כסף בישראל, כי מלך גדול היה, וקרא למטבע ההוא "שקל" בעבור שכל המטבע במשקל שלם, אין בו פחות ולא כסף סיגים".

⁹⁸ כתבו התוספות בריש פ"ב דסוטה (דף י"ד) דסדר הפרשה כך הוא קינא לה ונסתרה מעלה את האשה ומביא את מנחתה והכהן מביא פיילי של חרס ונותן לתוכו חצי לוג מים מן הכיור ונותן בו עפר ומעמיד את האשה בשער נקנור ואוחז בכנדיה וסותר את שערה ונותן את המנחה על ידה וביד הכהן מים המרים ומשביעה ומתנה עמה וכותב את המגילה ומוחק ומשקה ונוטל מנחתה מתוך כפיפה מצרית ונותן לתוך כלי שרת מניף ומגיש קומץ ומקטיר ולא ידענא למה שינה התנא הסדר ואם סדר התנא דוקא או סדר הפרשה ע"כ. ולפי סדר המשנה כך הוא קינא לה ונסתרה מעלה את האשה לבי"ד הגדול ומאיימין עליה ואח"כ הכהן מעמיד את האשה בשער ניקנור ואוחז בכנדיה וסותר את שערה ומביא את המנחה ונותנה על ידה ומביא פיילי של חרס ונותן לתוכו חצי לוג מים מן הכיור ונותן בו עפר ומשביעה ומתנה עמה וכותב את המגילה ומוחק ומשקה ונוטל מנחתה מתוך כפיפה מצרית ונותן לתוך כלי שרת מניף ומגיש ומקטיר ע"כ. משנה למלך שם

⁹⁹ רמב"ם פ"ג ה"א [וכע"ז ברמב"ם סנהדרין פ"ה ה"א], ע"פ המשנה שם ז ע"א, וכדלקמן שאין משקים את הסוטה אלא בבי"ד הגדול של שבעים וקנים במקדש.

¹⁰⁰ רמב"ם שם ע"פ המשנה שם, והגמרא ורש"י שם. ושולחים עמו דווקא תלמידי חכמים שיודעים להתרות בו ולומר לו שמן התורה כשאין האיש מנוקה מעון שבא עליה משנאסרה עליו, אין המים בודקים את אשתו. ואמרו שם בגמרא שדין זה של מסירת התלמידי חכמים, הוא חיוב חכמים, ומן התורה הבעל מביא את אשתו לבדו, שנאמר "והביא האיש את אשתו", ועוד מתבאר בגמרא שם שאע"פ שהבעל נאמן שלא בא על אשתו כשהיא נדה, ואין צריך עדים שישמרוה, אין זה אלא לפי שהנדה באיסור כרת חמור עליו, אבל סוטה היא

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

משלחין אותו לירושלם¹⁰¹ שאין משקין את השוטה אלא בית דין הגדול של שבעים זקנים במקדש¹⁰². ויש חולקים¹⁰³.

יד. אין עושין עיר הנדחת בספר ולא שלש אבל עושין אחת או שתיים

אין עושין¹⁰⁴ עיר הנדחת בספר¹⁰⁵, כדי שלא יכנסו עובדי כוכבים ויחריבו את ארץ ישראל, ואין בית דין אחד עושה שלש עירות הנדחות זו בצד זו, אבל אם היו מרוחקות עושה.

טו. סנהדרין גדולה היתה של שבעים ואחד וקטנה של עשרים ושלושה

כמה בתי דינין¹⁰⁶ קבועין יהיו בישראל וכמה יהיה מניינן, קובעין בתחלה בית דין הגדול במקדש, והוא הנקרא סנהדרין גדולה ומניינם שבעים ואחד, שנאמר (במדבר יא פסוק טז) אֶסְפְּהָ לִי שְׁבַעִים אִישׁ מִזְקְנֵי יִשְׂרָאֵל וּמֹשֶׁה עַל גְּבִיהֶן שֵׁנָאמַר (שם) וְהִתְיַצְּבוּ שָׁם עִמָּךְ הֲרֵי שְׁבַעִים וְאַחַד, הגדול בחכמה

איסור לאו שקל עליו וחששו, ועוד שנדה יש לה היתר לכשתטהר, ואין יצרו תוקפו, והסוטה אין לה היתר אם היא תימצא טמאה, ולבו רודף אחריה, וכבר נאמר (משלי ט ז) "מים גנובים ימתקו". אך רבי יהודה שם חולק וסובר שבעלה נאמן עליה, ואינה צריכה שני תלמידי חכמים שישמרו עליה נמקל וחומר, ומה נדה שהיא בכרת נאמן עליה, סוטה שהיא בלאו לא כל שכן, ועוד שמן התורה האיש מביא את אשתו אל הכהן, שנאמר "והביא האיש את אשתו", ונפסק ברמב"ם כחכמים.

¹⁰¹ רמב"ם שם

¹⁰² ומדברי רבינו אלו נראה מבואר שכל מעשה הסוטה אינו נעשה אלא ע"פ בי"ד הגדול של ע"א ולא דוקא תחילת המעשה שהוא האיום שמאיימין עליה כשמביאין אותה לפניהם וכן כתב עוד רבינו בריש פ"ה מהל' סנהדרין וז"ל ולא משקין את הסוטה אלא בבי"ד הגדול יעו"ש והכי הוא מוכרח בש"ס דסוטה שם דיליף הא דצריך בסוטה בי"ד של ע"א מגזרה שוה דתורה תורה מוקן ממרא ונלמד ממ"ש (במדבר ה ל) "ועשה לה הכהן את כל התורה", ונאמר לגבי זקן ממרא (דברים יז יא) "על פי התורה אשר יורוך", ולומדים בגזרה שוה "תורה" "תורה", מה זקן ממרא בשבעים ואחד, אף כאן בשבעים ואחד. בית ישחק שם

¹⁰³ תוס' (ז ע"ב ד"ה מה להלן) כתבו שצריך להביא את הסוטה לבית דין הגדול רק בשביל האיום שמאיימים עליה, והאיום אינו מעכב, ולכן השקאת סוטה נוהגת אפילו לאחר שגלו סנהדרין ממקומם שבלשכת הגזית, ובקרן אורה שם שלדעת התוס' בית דין הגדול אינו מעכב כלל.

¹⁰⁴ רמב"ם הלכות עבודה זרה פרק ד הלכה ד

¹⁰⁵ פ"י ספר כרך המבדיל בין ישראל לעובדי כוכבים. כס"מ שם

¹⁰⁶ רמב"ם הלכות סנהדרין פרק א הלכה ג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

שבכולן מושיבין אותו ראש עליהן והוא ראש הישיבה והוא שקורין אותו החכמים נשיא בכל מקום והוא העומד תחת משה רבינו, ומושיבין הגדול שבשבעים משנה לראש ויושב מימינו והוא הנקרא אב בית דין ושאר השבעים יושבין לפניו כפי שניהם וכפי מעלתם, כל הגדול מחבירו בחכמה יהיה קרוב לנשיא משמאלו יותר מחבירו, והם יושבין בכמו הצי גורן, בעיגול כדי שיהיה הנשיא עם אב בית דין רואין כולן.

ועוד מעמידין שני בתי דינין של עשרים ושלשה עשרים ושלשה אחד על פתח העזרה ואחד על פתח הר הבית,

טז. ומניין לקטנה שהיא של עשרים ושלשה שנאמר

ומניין שאין דנין¹⁰⁷ דיני נפשות אלא בעשרים ושלשה, אף על פי שדברי קבלה הן הרי הוא אומר (במדבר לה פסוק כד) וְשִׁפְטוּ הָעֵדָה (שם כה) וְהַצִּילוּ הָעֵדָה עֵדָה שׁוֹפֵטַת וְעֵדָה מַצְלָת, עדה שופטת והן המחייבין, ועדה מצלת והן המזכין, ואין עדה פחות מעשרה הרי עשרים, ומוסיפין שלשה כדי שלא יהא בית דין שקול ויהיה בו¹⁰⁸ (שמות כג פסוק ה) אַחֲרֵי רַבִּים לְהַפְתָּ.

יז. ממשמע שנאמר לא תהיה אחרי רבים ... לא כהטייתך לטובה הטייתך לרעה הטייתך לטובה על פי אחד הטייתך לרעה על פי שנים

¹⁰⁷ רמב"ם הלכות סנהדרין פרק ה הלכה ג

¹⁰⁸ ואין לזה מובן שהרי במשנה אמרו שהטעם שמוסיפין שלשה ולא שנים הוא מפני שלא יהא ב"ד שקול כלומר שלא יהא ב"ד זוגות וזוגות כדי שיהיה הטיה לטובה ומפני כך הוסיפו אחד וא"כ איך כתב רבינו בהפך ונראה שיש להגיה בדברי רבינו כדי שלא יהא ב"ד שקול ויהא בו אחרי רבים להטות וכו'. וכוונתו לתת טעם למה אין מוסיפין לא אחד ולא שנים ונתן טעם מפני מה אין מוסיפין אחד מפני שהכתוב אמר אחרי רבים להטות. ומ"ש דלהטייה לרעה בעינין שנים דאם לא כן לשתוק קרא מיניה בדברי המשנה והטעם שאין מוסיפין שנים הוא מפני שא"כ יהיו ב"ד זוגות ואין ב"ד שקול ועם זה יסכימו דבריו עם דברי המשנה. לח"מ שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

בדיני¹⁰⁹ נפשות¹¹⁰ אם נחלקו בזה החוטא¹¹¹ אם יהרג או לא יהרג, אם היו הרוב מזכים זכאי, ואם היו הרוב מחייבין אינו נהרג עד שיהיו המחייבין יתר על המזכים שנים, מפני השמועה למדו שעל זה הזהירה תורה ואמרה (שמות שם) לא תהיה אחרים רבים לרעת כלומר אם הרוב נוטים לרעה להרוג לא תהיה אחרים, עד שיטו הטייה גדולה ויוסיפו המחייבין שנים, שנאמר (שם) לנַטת אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטֵּת הַטִּייתָךְ לטובה על פי אחד לרעה על פי שנים.

אבל אם היו המחייבין יותר על המזכין אחד, לא יעשה הדיין בחוטא¹¹² כדברי המחייבין וכל אלו הדברים קבלה הם.

כיצד סנהדרין קטנה¹¹³ של עשרים ושלושה שנחלקו בדיני נפשות, שנים עשר אומרים חייב ואחד עשר אומרים זכאי, הרי זה זכאי. אחד עשר אומרים זכאי ושלושה עשר אומרים חייב, הרי זה חייב. שהרי המחייבין רבו בשנים.

¹⁰⁹ רמב"ם סנהדרין פ"ח ה"א חינוך מצוה עו

¹¹⁰ "ועיקר זה המקרא משמע בדיני נפשות שאמר לרעות דאילו בדיני ממונות מה שהוא טוב לזה רע לזה" כ"כ בסמ"ג לא תעשה קצו וכן הוא בתוס' סנהדרין ג ע"ב ד"ה מוקי לה משום דקרא משמע בדיני נפשות דכתיב וכו' לרעות דמשמע דבר שהוא רע לכל דהיינו דיני נפשות אבל בדיני ממונות זכות לזה וחובה לזה ואף על גב דדיני נפשות נמי קרי ליה זכותיה דגואל הדם בריש אחד דיני ממונות (לקמן דף לג:) מ"מ חשיב ליה רעות כיון דאין מרויח בלום במיתתו של זה וכן הוא בסמ"ע חו"מ סי' יח ס"ק ג ועיין בחכמת שלמה שם שכתב שלפ"ז כל מקום שיש חוב לבד בלא זכות כגון באיסור והיתר או בדין אם לפסול אדם לשבועה או לעדות משום גזלן וכיו"ב או לפסול אדם מלבוא בקהל נצטרך ג"כ דוקא שנים לחובה אמנם באיסור והיתר שהדין יכול להיות גם ביחידי א"כ בזה לא נצטרך שנים שנעמיד אוסר מול מתיר ושקולין הן וכמאן דליתא וישאר השלישי כאחד שאוסר אבל במקום שצריך ג' כגון לפסול לעדות א"כ גם אם נאמר על השנים כמאן דליתא א"כ ישאר יחיד והוא אינו יכול לגמור הדין ביחידי שלזה בעינן שלושה וכיון שצריך כל השלושה א"כ נצטרך לחובה שיהיו המחייבין יתרים שניים שיהיה רובא דמינכר ועיין שחלק על גוף דברי הסמ"ע שאפשר שהוא רק בדיני נפשות דגלי לן קרא ולא ציין שם שנים בסמ"ג ותוס' כתבו כן

¹¹¹ וגבי בן נח אינו נוהג דין זה, ואם יש רוב לחובה אפילו על ידי אחד חייב, כי לא נלמד אלא מקרא זה, ובישראל הוא דכתיב (מנחת חינוך מצוה עו אות א)

¹¹² ועיין באור שמח שם שהסתפק איך הדין בעדים שבאו להזים העדים המעידין, וי"ב אומרים דהוי הזמה וי"א אומרים דלא הוי הזמה, האם נאמר דלא מחייבי העדים המזומין מיתה דבזה כתיב לא תהיה אחרי רבים לרעות, אבל אם כן יהא רעה לנבי הבעל דבר שהעידו עליו כיון שעדין לא הוזמו יהרג הוא, וצריך להקור בזה מי הוי כמו הכחשה דמיפטרי שניהם והוה"ד איפכא אם י"ב אומרים דלא הוי הזמה וי"א אומרים דהוי כהזמה, מי מיפטר הבע"ד שהעידו עליו, או דילמא כיון דכבר נגמר דינו ולקטלא קאי תו לא משגחינן רק על הגמר דין שצריכין לגמור וזה רק על העדים שעל ידי הזמה מיקטלי, ולא על הבעל דבר שהעידו עליו ובכ"ז צריך עיון.

¹¹³ רמב"ם סנהדרין פ"ט ה"ב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

והעובר עליה וחייב אמרו שנים עשר זכאי ושנים עשר חייב ואחד אומר איני יודע מוסיפין שנים אחרים וכן מוסיפין והולכין עד שירבו המזכין אחד ויהא זכאי או ירבו המחייבין שנים או יותר ויהא חייב¹¹⁴.

לא רבו המזכין אחד או המחייבין שנים מוסיפין והולכין עד שבעים ואחד הגיעו לשבעים ואחד שלשים וששה אומרים זכאי ושלשים וחמשה אומרים חייב הרי זה זכאי שלשים וששה אומרים חייב ושלשים וחמשה אומרים זכאי דנים אלו כנגד אלו עד שיראה אחד מהן דברי חבירו ומזכין אותו או מחייבין אותו ואם לא ראה גדול שבדיינים אומר נזדקן הדין¹¹⁵ ופוטרין אותו שלשים וחמשה אומרים חייב ושלשים וחמשה אומרים זכאי ואחד אומר איני יודע פוטרין אותו שלשים וארבעה אומרים זכאי ושלשים וששה אומרים חייב ואחד אומר איני יודע חייב שהרי רבו המחייבין שנים.

בית דין¹¹⁶ הגדול שבא להם מחלוקת בין בדיני נפשות בין בדיני ממונות בין בדיני תורה אין מוסיפין עליהן אלא דנין אלו כנגד אלו והולכין אחר הרוב שלהן ואם בדין אחד מן הנהרגין נחלקו דנין אלו כנגד אלו עד שיפטררו או יתחייב.

אחד דיני נפשות¹¹⁷ ואחד דיני מלקיות ואחד דיני גלות הדינים האלו שוים בהן¹¹⁸. ברוב המוכרע באחד עבר על מצות מלך, ועונשו גדול מאוד, שגורם לאיבוד נפש שלא בדין¹¹⁹ אבל אין לוקין על לאו זה.

¹¹⁴ וה"פ אמרו י"ב זכאי וי"ב חייב ואחד אומר איני יודע מי שאמר איני יודע הוי כמאן דליתיה ומוסיפין שנים והרי הן ששה ועשרים אמר אחד מהם איני יודע נשאר חמשה ועשרים י"ג אומר חייב וי"ב אומר זכאי עדיין אין כאן הטייה לרעה וכתוב לא תהיה אחרי רבים לרעות ומוסיפין עוד שנים והרי הם שבעה ועשרים ולא משכחת בה מחצה על מחצה ועל זה אמר הרב ז"ל עד שירבו המזכים שיהיו י"ד מזכים וי"ג מחייבים ויהיה זכאי או ירבו המחייבים שנים או יתר ויהא חייב. כללא דמלתא לא אמר הרב לשון זה אלא היכא שאין בדיינים מחצה על מחצה כגון נפרדים אבל אם הם זוגות ואמרו מחצה זכאי ומחצה חייב כבר כתב למעלה שהוא זכאי (שו"ת רדב"ז אלף תרע"ח/ח"ה סי' שמ"ז) ועיי"ש בלחם משנה בביאור קושיות הראב"ד שם ובביאור דעת הרמב"ם

¹¹⁵ כלומר כבר נעשינו מתונים בדין זה ולא יצאה לנו תעלומתו לאורה ופוטרים אותו (מאירי סנהדרין מב ע"א)

¹¹⁶ שם הלכה ג

¹¹⁷ שם פי"א ה"ד

¹¹⁸ בכסף משנה כתב דמלקות במקום מיתה עומדת, א"כ דיני נפשות לאו דוקא, דמלקות וגלות ג"כ בדין זה. ויאיני מבין, כיון דמלקות בשלשה א"כ לא משכחת לה לילך אחר הרוב לחייב בשום פנים, כי תמיד ליכא רק אחד יותר לחיוב, א"כ משכחת לה לזכות, ולחיוב לא משכחת לה רק כשכל השלשה מסכימים לחיוב, וצ"ע דבדין זה דמלקות לא נלך אחר הרוב בשום פעם רק לזכות, מ"מ כיון דדעת הרמב"ם כאן כן ואין חולק עליו, ודאי הדין כן (מנחת חינוך שם)

¹¹⁹ ותשובה על זה, דינו כהורג נפש, ובגלות ומלקות אין עונשו כל כך (מנחת חינוך שם אות ג)

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

דף ב:

יח. וכמה יהא בעיר ותהא ראויה לסנהדרין מאה ועשרים

מעמידין בכל¹²⁰ עיר ועיר מישראל שיש בה מאה ועשרים או יותר סנהדרי קמנה ויושבת בשער העיר שנאמר (עמוס ב פסוק טו) וְהָצִיגוּ בְשַׁעַר מוֹשֶׁפֶט, וכמה יהיה מניינם עשרים ושלשה דיינים והגדול בהכמה שבכולן ראש עליהן והשאר יושבין בעיגול כמו חצי גורן כדי שיהא הראש רואה את כולן.

יט. שנים שדנו דיני ממונות לדברי הכל אין דיניהם דין...

דלא בעינן מומחין

אין בית דין פחות משלשה. וכל שלשה נקראים בית דין, אפילו הדיוטות, וכמו שיבואר להלן דף ג. בעזרהי"ת ופחות משלשה¹²¹, אין דיניהם דין¹²², אפילו לא טעו, אלא א"כ קבלום בעלי דינים או שהוא מומחה לרבים.

ובזמן הזה אין דנין דין מומחה לרבים¹²³ שידון ביחיד¹²⁴ בעל כרחו של אדם¹²⁵.

¹²⁰ רמב"ם שם פרק א הלכה ג

¹²¹ שו"ע ונו"כ חו"מ ג א ב

¹²² כתב הב"ח (סעיף א) לענין קידושין יש להחמיר ולחוש לדעת הפוסקים כשמואל, פירוש אם שנים דנו והוציאו ממון מזה ונתנו לזה, והוא קידוש אשה באותו ממון, ואמרינן בסנהדרין דף פ"ו (ע"ב) דלרבי אבהו אין קדושין דהוה מקדש במה שאינו שלו עדיין כלל, ולשמואל הוה קדושין דהא דיניהם דין, ויש להחמיר בכה"ג להצריך גם, והשיך (סק"ה) השיג עליו, ועיין תומים (סק"ג) שיש להחמיר בדברי הב"ח. אורים ה שם

¹²³ ז"ל הטור (סעיף ו'), כל שהוא חשוב כרב נחמן בדורו ופקיע במשנה ותלמוד ופקיע נמי בשיקול הדעת ומעיין בדיני כמה שנין ומנסין ליה זימנין סגיאיין ולא חזו ביה טעותא, כגון האי הוה מומחה לרבים, עכ"ל. ופירוש מומחה הוא מנוסה. סמ"ע שם ב

¹²⁴ וברמב"ם שם (היא) ובטור (סעיף ז') כתבו עוד, דאי נקט רשות מריש גלותא או מנשיא שבא"י מותר לדון יחיד אפילו אי גמיר ולא סביר. אלא משום דאין לנו עתה לא נשיא ולא ריש גלותא ליטול רשות מהם, וכמ"ש הטור. סמ"ע שם א

¹²⁵ רמ"א שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

כל שאינם שלשה ולא קבלום עליהם ואינם מומחים לרבים¹²⁶, אפילו הם סמוכים בא"י, הודאה שמודים בפניהם כמי שמודה חוץ לבית דין, ויכולים להחליף טענותיהם שטענו בפניהם, והכופר בפניהם ואחר כך באו עדים, לא הוחזק כפרן. אבל השלשה, אעפ"י שאינם סמוכים, ההודאה בפניהם כהודאה בב"ד, וכן בכופר ואחר כך באו עדים, הוחזק כפרן ואינו יכול לחזור ולטעון.

ג. דבר תורה אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות בדרישה

ובחקירה

כבר התבאר במסכת יבמות דף קכב: שמן התורה¹²⁷ כל העדים צריכין דרישה וחקירה, דכתיב גבי דיני נפשות (דברים יג פסוק טו)

וְדַרְשָׁתָּ וְחִקְרָתָּ וְשָׁאַלְתָּ הֵיטֵב וְגו', וילפינן דיני ממונות מינייהו שצריך ג"כ דרישה וחקירה דכתיב (ויקרא כד פסוק כב) מִשְׁפַּט אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם וְגו', הן דיני ממונות הן דיני נפשות משפט אחד יהיה לכם בכל דבר.

אבל כשראו חז"ל שהיה זה גורם נעילת דלת בפני לוויין¹²⁸, שהיו נמנעים מלהלוות שמא יכחישו העדים זה את זה ע"י הדרישות והחקירות, וכן בשאר עיסקי ממונות היה זה סבה להרבות עושי עול שהיו עושין עולה זה לזה, והיו סומכים שלא יתחייבו על העול אשר הם עושים מפני שהעדים לא יכוונו עדותם מתוך הדרישה והחקירה, לפיכך תקנו ז"ל שבכל דיני ממונות בכלל הן עידי הודאות והלוואות הן עדי ירושות ומכירות מתנות וגזילות וכיוצא

¹²⁶ משמע הא אם הם מומחים אפילו אם הם פחות מג', הודאה שהיתה לפניהם הוה הודאה, וכן כתב הטור [סעיף ח'] בשם הרא"ש [סנהדרין פ"א סי' ב']. אבל הרמב"ם [פ"ה מסנהדרין הי"ח] ס"ל דלא הוה הודאתו הודאה אפילו הם מומחים וסמוכין אם לא שהם ג', ואז אפילו בהדיוטות סגי. ומהתימה על מור"ם שלא כתב בלשון פלוגתא על דברי המחבר וי"ל בדוחק דמ"ש מור"ם מומחים לרבים ר"ל שהמחוס רבים עליהם דכה"ג מהני. סמ"ע ז. אבל הש"ך חולק ע"ז דלא נהירא לחלק בכך דמה בזה שהמחוס רבים מ"מ לא ה"ל ב"ד אלא הא דלא כתב רמ"א לשון פלוגתא משום דבלשון המחבר עצמו אין הכרע כ"כ די"ל פ"י סמוכים שאינם מומחים מיהו לענין דינא אפילו הם סמוכים ומומחים אין הודאתו הודא' ודלא כדעת הרמ"א וכן נרא' דעת הע"ש ע"ש

¹²⁷ שו"ע ונו"כ חו"מ ל א

¹²⁸ לבוש שם וסמ"ע א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

בהן¹²⁹, לא יהיו העדים צריכין דרישה וחקירה כדי לנעול דלת בפני לווין עושי עול.

אפילו¹³⁰ אם הדיין רוצה להחמיר לדרוש ולחקור לא יעשה כן, אבל בדיעבד אם חקרו הב"ד את העדים ואמרו איני יודע בדרישות וחקירות עדותן בטלה.

ומפני שאין דיני נפשות נוהגין עכשיו לפיכך לא אאריך לפרש איזה דברים נקראים דרישות וחקירות רק אכתוב כללם. שאם לפעמים יתכחשו העדים באחד מהם גם עכשיו אין עדותן עדות

רבותינו ז"ל למדו מקראי דרישות וחקירות הן שבע, ואלו הן:

באיזו שמיטה של היובל

באיזו שנה של השמיטה

באיזה חודש

בכמה בחודש

באיזה יום מימי השבוע

באיזו שעה של היום

ובאיזה מקום

יתר על שבע החקירות השוות בכל העדויות, והן השאלות על הזמן והמקום, חוקרים את העדים בשאלות על גוף המעשה, ואף הן מכלל החקירות, ונקראות שאלות אלו בשם דרישות, והן משתנות הכל לפי המעשה ולפי ענינו. העידו שחילל את השבת, שואלים אותם איזו מלאכה עשה והיאך עשה, העידו שאכל ביום הכפורים, שואלים אותם איזה מאכל אכל וכמה אכל. העידו שהרג את הנפש, שואלים אותם במה הרגו, בסיף או ברומח, וכן כל כיוצא בזה

הדרישות בדיני ממונות הן, כגון חבית של יין הלוהו או של שמן, או כמה הלוהו ובאיזו דרך הלוהו

מלבד החקירות והדרישות מרבים לבדוק את העדים בדברים שאינם מעיקר העדות, ואינה תלויה בהם, והם הנקראים בדיקות.

¹²⁹ ודווקא באלו תקנו מפני שהם שכיחים ומצויין ויש בהם משום תיקון העולם, אבל חבלות דלא שכיחי אוקי אדאורייתא שצריכין דרישה וחקירה ולא תקנו בה כלום.
¹³⁰ ש"ך שם א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

בכל אלו שהוזכרו נקראים דרישות וחקירות ואין נוהגין בדיני ממונות, כיצד, אמרו העדים בפנינו הלוח פלוני מנה לפלוני בשנה פלוני אף על פי שלא כווננו החדש שהלוח בו רק זה אומר בב' לחדש והשני אומר איני יודע בכמה בחודש, ולא המקום שהלוח בו ולא המנה שהלוחו, אם היו ממטבע פלונית או פלונית עדותן קיימת, אולם אם נראה לדיין שהדין מרומה צריך דרישה וחקירה להוציא הדין לאמתו¹³¹.

¹³¹ עין בריב"ש (סי' רס"ו) שכתב דנהי דבעינן דרישה וחקירה בדיני ממונות בדין מרומה, מ"מ אינו כדיני נפשות ממש שנפסול עדותן כשיאמר איני יודע על הדרישה וחקירה, וכ"כ רמ"א (בסעיף) [בסימן] מ"ו (סעיף ג'). אבל בתשובת מוהר"ר בצלאל סי' (ה') [דף] כתב דדין מרומה בדיני ממונות הוי כדיני נפשות ממש וכל שלא נעשה בדרישה וחקירה היטב עדותן בטילה, הובא בכנסת הגדולה (הגב"י אות ח'). קצוה"ח שם א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

